

We Lwowie, dnia 13. sierpnia 1909.

Alleg 472

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 19. października r. z. Ls. 2398/09 przyjął Wysoki Sejm sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności górniczych w r. 1907 do wiadomości, i polecił mu:

1) a) aby w drodze ankiety złożonej z interesentów kopalń węglowych oraz techników górniczych, przy współudziale sfer poselskich, w najbliższym czasie zastanowił się nad możliwością współdziałania kraju, zwłaszcza w kierunku nabywania względnie zgłaszania na rzecz kraju wyłączności górniczych na węgiel, oraz nad sposobami zmierzającymi do rozpoczęcia przez kraj robót poszukiwawczych za węglem;

b) aby o ile wynik ankiety stwierdzi potrzebę czynnej akcyi kraju wstawił począwszy od r. 1910 do budżetu krajowego odpowiednie na ten cel kredyty;

2) aby wystarał się u c. k. Rządu o wydanie opinii w sprawie opracowanego przez Wydział krajowy projektu zmiany statutu krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu;

3) aby przystąpił do budowy krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu i aby o stanie robót zdał sprawozdanie na najbliższej sesji sejmowej;

4) aby przyspieszył ostateczne załatwienie rokowań c. k. Rządem w sprawie założenia we Lwowie krajowego zakładu dla geologii stosowanej i aby przedłożył na najbliższej sesji sejmowej ostateczne wnioski co do budowy i organizacji tego zakładu;

5) aby w drodze ankiety przy współudziale interesentów przemysłu naftowego zastanowił się nad zmianami względnie nad uzupełnieniem tych ustępów krajowej ustawy naftowej z d. 22. marca 1908 dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 61, które zawierają postanowienia co do formy ułożenia prawnych stosunków kilku współuczestników pola naftowego;

6) aby teje samej ankiecie zwołać się mającej dla przeprowadzenia projektu zmiany względnie uzupełnienia niektórych postanowień kraj. ustawy naftowej poddał myśl reorganizacji kraj. stacyi doświadczalnej dla produktów naftowych, a o wynikach ankiety przedłożył wraz z projektem nowego statutu sprawozdanie na najbliższej sesji sejmowej;

7) aby przystąpił do reorganizacji kraj. Rady górniczej tak co do składu jak co do ilości zasiadających w niej członków, i aby na najbliższej sesji sejmowej przedłożył nowy statut rady;

8) aby zbadał sprawę wymiaru opłat z tytułu datków konkurencyjnych przez przedsiębiorstwa tylko czasowo w gminie operujące, i przedłożył w tej mierze odpowiednie wnioski, uwzględniające o ile możliwości wywody petycji kraj. Towarzystwa naftowego z d. 5. marca 1907 r., Ls. 796.

9) aby zważywszy na to że wprowadzenie w życie kraj. Zakładu geologicznego uległo zwłoce, a przez to systematyczne badania geologiczne kraju się opóźnia, w celu częściowego przynajmniej zaradzenia złemu do budżetu krajowego na r. 1910 w rub. XI. Górnictwo wstawił wyższą kwotę w pozycji na badanie kraju w celu zestawienia użytecznych kopalń i popularnego opisu ich występowania.

Uchwałą zaś z d. 31. października r. z. Ls. 2686/08 upoważnił Wysoki Sejm do następujących na cele górnicze wydatków:

W rub. XI. poz. 1, na badanie kraju w celu zestawienia użytecznych kopalni, i popularnego ich występowania	5.000 K.
poz. 2, utrzymanie krajowej Szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu	21.540 „
2. a) na szkołę górniczą w Dąbrowie	2.000 „
3. a) na stację doświadczalną dla produktów naftowych	4.300 „
b) na umorzenie pożyczki	60.000 „
zaciągnąć się mającej na pokrycie połowy kosztów budowy gmachu na pomieszczenie stacji naftowej i ceramicznej	— „
4. na nagrody konkursowe za prace z dziedziny technologii nafty i wosku ziemnego	600 „
5. na zbieranie i ogłaszanie dat statystycznych o produkcji i handlu nafty i wosku ziemnego	1.000 „
6. na stypendya i zasiłki dla górników i słuchaczy górnictwa w wyższych szkołach lub w praktycznych szkołach wiertniczych	8.000 „
7. na potrzeby Muzeum górnictwa nafty i wosku ziemnego w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie	300 „
8. a) utrzymanie kraj. zbiorników naftowych	102.029 „
b) umorzenie pożyczki zaciągnąć się mającej na budowę i urządzenie kraj. zbiorników naftowych	160.650 „
razem	365.419 K.
Preliminując na nie dochody:	
poz. 1, subwencję z c. k. Skarbu Państwa na utrzymanie kraj. szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu	9.000 „
i poz. 2, dochody ze zbiorników naftowych	272.875 „
razem	281.875 K.

Z wykonania tych uchwał i użycia tych funduszy ma Wydział krajowy zaszczyt przedłożyć niniejsze sprawozdanie, rozróżniając jak zwykle 3 rozdziały: spraw dotyczących nauki górnictwa, naukowych badań, subwencyonowanych z funduszy krajowych, i spraw nieobciążających funduszu krajowego i dodając 4-ty o krajowych zbiornikach dla surowca naftowego.

Wyż wymienione polecenia Wysokiego Sejmu, a co za tem idzie i czynności podjęte dla uczynienia im zadość, były nieraz w ścisłym związku z rezolucjami Wysokiego Sejmu, wzywającymi c. k. Rząd do współdziałania z krajem w sprawach dotyczących górnictwa krajowego. Podajemy je też dosłownie:

Sejm uchwalił III). Wzywa się c. k. Rząd:

1. aby nie udzielał ulg cłowych na wprowadzenie zagranicznych surogatów woskowych dla celów uszlachetnienia przeróbki (im Veredelungsverkehre).

2. aby wobec dokonywującego się rozwoju kopalnictwa krajowego wykonał rezolucję Wys. Sejmu o kreowanie wydziału górnico-hutniczego przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie.

3. aby przyznał kraj. stacyi doświadczalnej dla produktów naftowych prawo publiczności, i zorganizował przy c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie stacyę doświadczalną dla badania kopalń i wytworów kopalnianych;

4. aby udzielił subwencji z funduszków państwowych na potrzeby kraj. stacyi doświadczalnej dla produktów naftowych;

5. aby przyczynił się w możliwie najwyższej kwocie do kosztów budowy gmachu dla pomieszczenia obu kraj. stacyi doświadczalnych a zatem stacyi doświadczalnej dla produktów naftowych oraz kraj. stacyi ceramicznej, jak również do kosztów budowy, urządzenia i utrzymania kraj. zakładu geoliznego.

6. aby wziął pod rozwagę sprawę reorganizacyi szkoły górniczej w Wilelicze, oraz sprawę ewentualnego założenia niższej szkoły górniczej we wschodniej części kraju, w szczególności w m. Kałuszu.

7. aby po porozumieniu się z Wydziałem kraj. przedłożył do ustawodawczego załatwienia projekt noweli do ustaw państwowych naftowych, obejmujący potrzebne zmiany, względnie uzupełnienie postanowień odnoszących się do formy ułożenia prawnych stosunków kilku współczesników pola naftowego:

8. aby polecił właściwym sądom aby stosownie do §. 23 ust. naftowej noweli państwowej z d. 9. stycznia 1907, dz. u. p., względnie §. 90 kraj. ustawy naftowej, z urzędu, nie czekając na wnioski stron interesowanych założył bezzwłocznie osobne wykazy księgi naftowej dla praw do wydobywania ropy, o ile polegają na wpisie do ksiąg gruntowych;

9. aby przedłożył do ustawodawczego załatwienia projekt noweli do ustaw państwowych o wymiarze podatku zarobkowego i osobisto dochodowego w tym kierunku, aby:

a) obowiązek płacenia podatku zarobkowego rozpoczynał się dopiero z chwilą gdy kopalnia staje się produktywną;

b) wymiar podatku zarobkowego dla przemysłu naftowego obejmował tylko ten okres w którym ropa jest istotnie wydobywana;

c) aby władza obowiązana była podać opodatkowanemu w całej osnowie opinię znawcy;

d) aby wymiar podatku osobisto-dochodowego następował według wyniku poprzedniego roku kalendarzowego z uwzględnieniem jak najkrótszej amortyzacyi wkładu.

10. aby przed wydaniem nowel podatkowych wzmiankowanych w rezolucjach pod l. 9. polecił przynajmniej władzom podatkowym, aby w stosowaniu przepisów obecnych ustaw podatkowych uwzględniały wszelkie wyjątkowe właściwości tego przemysłu, a w szczególności te przerwy, które chwilowo powstają wskutek czy to zagwoźdżenia szybu czy zaniechania wydobywania nie opłacającej się eksploatacyi ilości ropy i wiercenia do głębszego horyzontu;

11. aby w najbliższym czasie i z należytem pośpiechem wyposażył i wykształcił linie kolejowe, służące do transportu ropy, stosownie do spodziewanych wymogów, a w pierwszym rzędzie:

a) rozszerzył i należyte wyposażył stacyę kolejową w Borysławiu;

b) zbudował drugi tor między Borysławiem i Drohobyczem;

c) rozszerzył i wyposażył zakłady stacyjne w Drohobyczu, Stryju i Chyrowie, oraz

d) ułatwił prowadzenie większej ilości pociągów na liniach z Drohobycza do Chyrowa, i z Drohobycza do Stryja, względnie Lwowa, przez budowę wymijalni, stacyi lub drugiego toru.

I. Nauka górnictwa.

Do ostatniego sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych były dołączone dwa sprawozdania kraj. szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu, bo za oba lata szkolne 1906/7 i 1907/8. Z dołączonego tu sprawozdania za rok ubiegły wynika, że ani w urządzeniu szkoły, i jej utrzymywaniu, ani w postępach uczniów żadna ważniejsza nie zaszła zmiana.

W roku ubiegłym zgłosiło się do szkoły 25 kandydatów, przyjęło jednak na fachowy kurs wiertniczy 16 uczniów, na fachowy kurs górniczy 2, na kurs przygotowawczy 3 — razem 21, tak samo jak w r. 1906/7 i 1907/8. Czterech wykreślono w ciągu roku; do egzaminu w d. 26. lipca r. b. zgłosiło się 16 (13 z kursu wiertniczego, 2 z górniczego i 1 z kursu przygotowawczego), i zdało go zadowalająco 11, a 5 dostało poprawki, tak że nikt nie został uznany za niezdolnego do ubiegania się o posadę dozorcę kopalń naftowych.

Mała ilość tak w roku ubiegłym jak i w obu zeszłych latach frekwentantów kursu przygotowawczego spowodowała kuratoryę szkoły do traktowania tego działu poniekąd prowizorycznie i poruczenia w roku ubiegłym wykładów na tym kursie dodatkowo przyjmowanemu pomocniczemu nauczycielowi, a nie przyjmowania stałego dla szkoły asystenta.

Kontrola pilności uczniów i ich postępów wykazywała nie jeden brak, i kuratorya uznawała potrzebę rygorystycznego wobec zaniedbujących się postępowania, ale słuszność każe przyznać i brać w rachubę okoliczność, że niedostateczną pilność ucznia tłumaczą często warunki jego pracy, konieczność zarobkowania nawet w okresie czasu, któryby wyłącznie na naukę poświęcić powinien. Mimo iż w roku ubiegłym 14 uczniów pobierało zasiłki z funduszu krajowego w łącznej kwocie 2.500 K., a więc przeciętnie 18 koron miesięcznie, mimo iż 10 mieszkało nie nie płacąc w internacie i korzystało ze światła i opału, — mimo nareszcie pomocy jaką w ciągu r. 1908 dyrekcja szkoły udzielała potrzebującym ze składek specjalnie na ten cel złożonych przez zarządy kopalń nafty i wosku ziemnego w Borysławiu, pomocy wynoszącej 600 K., za które wspólnie otrzymywali obiady, wielu jest tak ubogich, że w kopalniach na nocnych szychtach pracować muszą, a więc oczywiście w dzień i codziennie z całą pilnością pracować nie mogą.

Do niekorzystnych warunków nauczania, należy też zaliczyć dotychczasowe umieszczenie szkoły w ciasnym niskim, najętym budynku, bez odpowiedniej sali na zbiory i na rysunkowe ćwiczenia. Wydział krajowy pamięta o tych niedogodnościach i pragnie wraz z kuratoryą szkoły im zaradzić przez postawienie odrębnego budynku. Niestety, komitety podkomitetu kuratoryi na budynek szkoły, internatu i pomieszkania dla nauczycieli przekroczył tak znacznie, bo w dwójnasób, fundusz na ten cel odłożony (32.000 K.), że Wydział krajowy pomny że wymogi budynków szkolnych wzrastają jeszcze w czasie ich stawiania, nie zdecydował się prosić Wysoki Sejm o przyzwolenie na tak wielki wydatek. Ma jednak nadzieję że z chwilą reorganizacji szkoły i tę trudność usunie, uzyskując u c. k. Rządu odpowiednią subwencję, raczej odpowiedni udział w kosztach budowy.

Co się tyczy samej reorganizacji tej szkoły i wydania dla niej nowego statutu, to sprawa ta jak to wyjaśnił Wydział krajowy już w swem sprawozdaniu z d. 14. sierpnia r. z. LW. 68.439 została sprężniętą z wykonaniem nowej (z r. 1908) ustawy naftowej, mianowicie z przepisami §§. 40 i 43 tej ustawy ustanawiającymi kwalifikacje na kierowników lub dozorców krajowych kopalń naftowych i z górniczo-policyjnymi przepisami jakie dla tych kopalń w Galicyi c. k. Starostwo górnicze w Krakowie ma wydać. Wydanie przepisów zaś zostało opóźnione przez przepis §. 81 tej samej ustawy w myśl którego kraj. Radzie naftowej ma być dana możność oceniania kwestyi dotyczących technicznego ruchu kopalń, a w szczególności środków ostrożności, jakich przestrzegać należy, celem zapobieżenia niebezpieczeństwa dla osób i mienia.

Wydział kraj. ma cały po temu potrzebny materiał, i otrzyma od c. k. Starostwa w Krakowie projekt przepisów górniczo-policyjnych dla kopalń minerałów żywicznych nawet przed zebraniem kraj. Rady naftowej, tak że sprawa reorganizacji szkoły niebawem będzie ostatecznie załatwioną.

Obok kraj. szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu powstała przed dwoma laty staraniem Związku polskich górników i hutników Austrii, prywatna szkoła górnicza w Dąbrowie (Ślązk austr.), którą Wydział krajowy zarówno w interesie kopalń węglowych naszego kraju, którym brak dozorców, jak i polskiej ludności pracującej w kopalniach węgla na Ślązku i na Morawach się zajmował. Statuta tej szkoły zostały w d. 15. września r. z. przez c. k. Ministerstwo robót publicznych zatwier-

dzione, a do Komitetu nią zarządzającego delegował Wydział krajowy Członka swego, Dr. Władysława Jahla i jako zastępcę profesora c. k. szkoły politech. Leona Syroczyńskiego.

Do szkoły tej otwartej w grudniu r. 1907 uczęszczało na kurs trwający dwa lata 22 uczniów, w d. 19. i 20. lipca r. b. 20 zgłosiło się do pierwszego w niej kwalifikacyjnego egzaminu i wszyscy zostali uznani za dostatecznie uzdolnionych, 8 nawet za bardzo uzdolnionych do praktycznej służby w górnictwie, w charakterze dozorców robót (sztygarów). Wydział kraj. w myśl uchwały Wys. Sejmu z d. 31. października r. z. Ls. 2686/08 udzielił w r. 1909 Związkowi górników i hutników na jej utrzymanie subwencję 2.000 K., a 17 uczniom dawał zasiłki po 20 i 15 K. miesięcznie, w łącznej kwocie 2.700 K. Na r. 1910 preliminarzu Wydział krajowy w poz. 9. rub. XI. subwencję na ten cel 3.000 K., a w poz. 6. tej rubryki znajdzie pokrycie dla analogicznych zasiłków naukowych.

Odnosnie do rezolucyi Wys. Sejm 6. ad III. zaznaczamy w tem miejscu dla ciągłości materyi, że reorganizacya c. k. niższej szkoły górniczej w Wieliczce, jest w pełnym toku, i projekt statutu c. k. Ministerstwu Skarbu do aprobaty przedłożono.

W dziale wyższej nauki górnictwa, które mogłoby i powinno być udzielane w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, i stanowić odrębny górniczo-hutniczy wydział, nie mamy, mimo rezolucyi Wys. Sejmu ad III/2 żadnej decyzji Wys. Rządu. Nie przychyliło się Ministerstwo wyznań i oświaty do propozycyi urządzenia drugiej katedry górnictwa dla machin górniczych, ani odnośnych docentur, — nie otrzymano dotychczas nawet tego ułatwienia dla słuchaczy lwowskiej politechniki, aby dwuletnie ich studia ukończone z dobrym z wykładanych nauk postępowaniem, były przez c. k. akademie górnicze w państwie i c. k. Ministerstwo uznawane jako równorzędne dwuletnim studjom na tych akademiach. Zarządy tych akademii rozszerzyły u siebie kurs nauki z lat 3 na 4 — wprowadziły jak w zakładach podległych Ministerstwu wyznań i oświaty egzamin pierwszy po wysłuchaniu 4-ech półroczy, a dla małej różnicy w planie nauk wzbraniają się zapisywać na swój kurs 3-ci a piąte półrocze abiturjentów politechniki co 4 półrocza studyów na oddziale kandydatów do zawodu górniczego Wydziału budowy maszyn odbyli.

Trudności te, sądzimy, będą usunięte, ale wszelka zwłoka w zorganizowaniu wyższej nauki górnictwa w kraju jest szkodliwą, a szkoda ta coraz wyraźniejszą. Do węglowego zagłębia krakowskiego, uznanego w ostatnich czasach za posiadające w Austrii największe zasoby węgla kamiennego, napływają cudzoziemcy-przedsiębiorcy i cudzoziemcy-górnicy, napływają w takiej ilości i z takim kapitałem, że wszystkie znane dziś zasoby węgla krajowego mogą stać się ich własnością. Ankieta zwołana przez Wydział kraj. w myśl polecenia Wys. Sejmu dla wskazania środków, jakimi kraj mógłby dopomóc przedsiębiorcom górniczym, do rozwoju przemysłu, i zapewnić, że te skarby, stanowiące podwalinę rozwoju wielkiego przemysłu i jego niezależność od zagranicznych przedsiębiorców, będą użyte na dobro kraju, a nie, co być może, na jego szkodę lub ubezwładnienie, — ankieta ta powzięła uchwałę wezwania Wydziału kraj. do energicznych starań o utworzenie w kraju wyższego zakładu naukowego dla górnictwa, lub przynajmniej o kreowanie wydziału górniczego w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie. — Wydział kraj. proponuje też Wys. Sejmowi ponowne uchwalenie odnośnej do c. k. Rządu rezolucyi.

Państwotwórczym tej potrzebie środkiem zaradczym jest popieranie krajowców, studujących w akademiach górniczych w Leoben i Przybramie, udzielanie im i słuchaczom c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, odznaczającym się dobrym postępem w naukach górniczych, zasiłków naukowych. W Leoben korzystało z takich zasiłków w roku bieżącym 2 słuchaczy, w Przybramie 1. Słuchacze kursów górniczych, a w szczególności kursu głębokich wierceń i eksploatacyi nafty we Lwowie przygotowują się do zajmowania stanowisk kierowników kopalń naftowych, od których c. k. władze górnicze coraz więcej i słusznie wymagają wiadomości.

Jedni i drudzy doznają też pomocy Wydziału krajowego do odbycia górniczo-geologicznych wycieczek naukowych i nabywania praktycznych wiadomości z kopalnictwa naftowego przez dwumiesięczną praktykę w Boryslawiu w okresie szkolnych wakacyi. W r. 1907/8 i w r. 1909 — 8 słuchaczy tych wyższych zakładów

otrzymywało prawo mieszkania w internacie szkoły, i zasiłek 120 K. na odbycie tej praktyki połączonej z nauką o wierceniu. Do tej praktyki zgłasza się stale większa ilość kandydatów niż ich dyrekcya szkoły umieścić może, co dowodzi dostatecznie korzyści, jakie im ona daje.

II. Naukowe badania geologiczne, geologiczno-górniczne i technologiczno-chemiczne.

Geologiczne i geologiczno-górniczne badania naukowe kraju nabierają, z chwilą ukończenia zdjęć, mających na celu wydanie geologicznego atlasu całego kraju, coraz bardziej charakter monografii pewnych, dla przemysłu krajowego szczególne znaczenie mających okolic. W roku obecnym w myśl uchwał Wys. Sejmu (powołanych wyżej ad 9), wydano na ten cel znacznie większą niż bywało zeszłych lat kwotę, bo 6.500 K., zamiast 3.000 lub 4.000 K., i wstawiono w budżet na r. 1910—6.000 K. zamiast prelininowanych od szeregu lat 5.000.

Jako prace dotyczące poszczególnych okolic przemysłowych w kraju wymieniliśmy już w roku zeszłym poruczone p. Franciszkowi Bartonecowi i Dr. Władysławowi Szajnosze opisanie okolicy Dźwiniacza i Staruni, gdzie się znajdują kopalnie wosku ziemnego, i poruczone Dr. Józefowi Grzybowskiemu, profesorowi geologii w Uniwersytecie w Krakowie, zbadanie i opisanie dalszego ciągu tak niezmiernego dla kraju znaczenia nabywających kopalń nafty w Borysławiu i Tustanowicach ku Truskawcowi; do nich przybyły w roku bieżącym—zakończenie przy pomocy p. Stanisława Weignera pracy prof. Grzybowskiego o okolicy Borysławia, która nie mogła być ukończoną roku zeszłego, a wyjdzie w druku tak samo jak opis okolicy kopalń wosku ziemnego w Dźwiniaczu i Staruni w roku przyszłym, i specjalne badania okręgu krakowskiego, których kierunek oddano również prof. J. Grzybowskiemu, a które mają obejmować 3 punkta ważne dla rozwoju istniejących i projektowanych w tym okręgu kopalń węgla, badania stratygraficzne stosunku kulmu do wapienia węglowego i do warstw tenczyńskich, opracowanie, względnie rewizyę flory kopalnej, tudzież określenie wieku warstw eksploatowanych w Dąbrowie, Jaworznie, Sierszy, Brzeszczu i Dziedzicach, — i trzeci zbadanie, czy pokłady występujące w Chełmku, Libiążu, Alwerni i Filipkowicach należą do formacji permskiej i jaki jest ich stosunek do formacji węglowej. Prof. Dr. Grzybowski podjął się tej pracy, zapewniwszy sobie pomoc dwóch młodszych geologów Dr. Wójcika i Dr. Rydzewskiego, i ukończy je w ciągu r. 1910.

Jeśli do tych badań wykonywanych kosztem funduszu krajowego dodamy starania Wydziału kraj. i Komisji geologicznej Rady górniczej, aby o wynikach głębokiego wiercenia zarządzanego przez c. k. rząd w Rzeszotorach (pow. Wieliczka), i o wynikach wierceń wykonywanych przez prywatne polskie firmy w obrębie okręgu górniczego krakowskiego mieć wiadomość i sprawozdanie, to sądzimy że dla poznania geologicznego tego okręgu górniczego robi się wszystko, co z naukowego stanowiska zrobić można.

Z działu badań naukowych poruczył zaś Wydział krajowy w roku bieżącym badania Tatr galicyjskich, dzieląc wielki obszar tej pracy w ten sposób, że profesorowi mineralogii Uniwersytetu krakowskiego Dr. Józefowi Morozewiczowi oddano petrograficzno-mineralogiczne badanie krystalicznego trzonu tych Tatr, a profesorom geologii Dr. Władysławowi Szajnosze i Dr. Tadeuszowi Wiśniowskiemu badanie utworów osadowych przy szczególnem uwzględnieniu użytecznych kopalin i wykonanych dawniej robót górniczych. Ogólny na ten cel wydatek wyniesie też, jeśli pora roku pozwoli je wykonać, 6.500 K.

Mimo odpowiedniości tych robót, mimo tego iż dla przemysłu krajowego mogą i powinny stać się bardzo użytecznymi, starania o podniesienie poziomu naszej geologiczno-górnicznej wiedzy o kraju i lepsze użytkowanie jego zasobów niedomagają i niedomagac będą, póki w myśl postulatu dawno już wypowiedzianego i objętego rezolucją ad 5. nie stanie we Lwowie odrębny, samoistny zakład naukowy dla geologii stosowanej, zorganizowany tak, żeby jego dyrektor i szefowie

oddziałów nie byli ciągle zatrudnieni pracą nauczania, a zbiory z myślą o użytności dla kraju zestawione, dla studyjacej publiczności stale przystępne, i póki kraj nie uzyska możności udzielania krajowcom nauki górnictwa w całym jej dziś wymagany zakresie. O tym drugim postulacie zdał Wydział krajowy sprawę w pierwszym ustępie niniejszego sprawozdania; co zaś do pierwszego, do stworzenia zakładu geologicznego, to jak to już Wydział krajowy z. r. (L. W. 68439/08) przedstawił, musi być postawiony budynek, zanim do organizacji zakładu przyjsć może, zanim nad planem organizacji Wys. Sejm się zastanawiać będzie. Budynek zaś, a raczej postawienie jego zależy od zgody c. k. Rządu, by stanął wraz z zaprojektowanymi stacyami doświadczalnymi na gruncie c. k. Rządu dla politechniki przeznaczonym, i od udziału c. k. Rządu w kosztach tego budynku. Starania o to i przygotowania nie doprowadziły jeszcze do aprobaty planów wyrobionych w biurze architektury Wydziału krajowego, a skoro na nie c. k. Rząd się zgodzi, Wydział krajowy nie omieszką przedłożyć Wys. Sejmowi planu organizacji tego zakładu.

Prawie to samo należy powiedzieć i o działalności kraj. stacyi doświadczalnej dla produktów naftowych. Jak pp. geologowie, pracuje kierownik stacyi w niedogodnych warunkach, w ciasnem a ubogiem laboratorium, przy małej pomocy jednego asystenta p. Józefa Knybla, pobierając tylko remuneracyę, a więc wynagrodzenie szczupłe, nie może tej pracy całego swego czasu poświęcić; pracuje jednak nad tematami naukowymi jak występowanie i tworzenie się w ropie naftowej ciał asfaltowych, i przemysłowymi, jak wydzielanie z ropy parafiny za pomocą centrifugi: do zadań przemysłowych, choć z dziedziny małego przemysłu, zaliczać należy liczne próby urządzeń do opalania ropą pieców pokojowych, próby aparatów cudzej i własnej p. kierownika konstrukcyi. Obok tego wykonywała stacya w każdym roku kilkadziesiąt analiz ropy, a w r. 1907 tyleż specjalnych przez strony zażądanych badań lub oznaczeń składników zawartych w przedłożonych okazach. Pracowała więc nie mało i uzyskiwała uznanie. Kierownik stacyi prof. Żałoziecki na międzynarodowym zjeździe przemysłowców naftowych w Bukareszcie (r. 1907) był przewodniczącym sekcji technologicznej, a w r. 1908 i 1909 brał udział jako delegat austriackiej sekcji i przewodniczący w zjeździe międzynarodowej Komisji naftowej w Londynie. Komisya ta uznając potrzebę porównawczych studyów nad ujednolajnieniem metod analitycznych używanych dla oceny produktów naftowych, postanowiła 2 laboratoria specjalnie w przyrządy do takich studyów wyposażyć i jako jedno z najodpowiedniejszych wyznaczyła na przeciąg lat 3 laboratorium stacyi doświadczalnej we Lwowie (al. 2 i 3). C. k. Rząd przyznał też w roku bieżącym subwencyę dla stacyi w kwocie 750 K. % — a jednak Wydział krajowy rozumie, że technologiczno-chemiczne badania produktów naftowych nie odpowiadają wszystkim wymogom przemysłu, nie dały mu tego co dawać mogą i dawać powinny; rozumie intencyę rezolucyi Wys. Sejmu, aby starając się u c. k. Rządu o przyznanie stacyi prawa publiczności, — poddać jednak pod dyskusyę specjalnej ankiety sprawę reorganizacyi stacyi. Ankieta ta, dla ogółu spraw naftowych (rezol. 6 i 7, L. s. 2398) odbyła się w d. 29. lipca b. r., tak mało z osób, które przybyły na posiedzenie, uważało się za uprawnionych do decydowania w tej specjalnej kwestyi, że ją odesłano do podkomitetu, który dopiero we wrześniu b. r. będzie mógł się zebrać i swą opinię objawić. Wydział krajowy tę opinię udzieli Wys. Sejmowi, skoro ją otrzyma, i można się spodziewać, że to nastąpi dość prędko, aby upragniona reorganizacya stacyi nie doznała zwłoki. I ona jednak zależy od umieszczenia stacyi, a więc od kwestyi budynku dla obu stacyi krajowych i dla geologicznego zakładu.

III. Sprawy nie obciążające funduszu krajowego.

W tej kategorii mamy kilka rezolucyi Wys. Sejmu, dotyczących spraw ogólnych górnictwa krajowego (rez. 8), stanu kopalnictwa węgla kamiennego w okręgu krakowskim (rez. 1/a i 1/b) i przemysłu naftowego w całym kraju. Zawierają one jednak tak obszerny program pracy, że wykonanie ich wymaga dłuższego niż rok jeden okresu czasu, i obecne sprawozdanie raczej wykonywanie tych rezolucyi niż ich wykonanie może zawierać.

a) Wykonać mógł dotychczas Wydział kraj. tylko rezolucję 8-mą, dotyczącą reorganizacji kraj. Rady górniczej, i projekt nowego statutu ma zaszczyt przedłożyć Wys. Sejmowi. (all. 4). Nie wiele on się różni od obecnie obowiązującego, bo Wydział krajowy mniemał że kraj. Rada górnicza powinna pozostać jak była organem fachowym, ale doradczym dla Wydziału kraj. i nie ma powodu tworzyć z niej osobnego biura czy oddziału administracji; autonomię zaś uchwał i działalności ma zagwarantowaną przepisami §§. 5, 6, 9 i 10. Skład jej (osób 12 oprócz Członka Wydziału kraj., szefa tego departamentu, do którego sprawy górnicze są przydzielone i referenta tych spraw w Wydziale) nie jest tak liczny jak komisji przemysłowej lub rolniczej, bo pole działania jest przecież mniejsze niż tamtych komisji. Wszyscy członkowie są mianowani przez Wydział kraj. i nie wprowadzono zasady kooptacji jednych członków przez drugich, bo Wydział krajowy ma w takim razie więcej swobody w dobieraniu specjalistów z różnych gałęzi wiedzy czy praktyki górniczej, a nie skonstatował żadnej przy tej zasadzie nominowania członków niedogodności. Przeciwnie, stwierdza chętnie po upływie 30-letniego istnienia obecnej Rady górniczej (od r. 1878), że pojmowała istotne potrzeby kraju i na nie zwracała zawsze uwagę, proponowała Wydziałowi kraj. popieranie tak badań naukowych jak nowych metod pracy i poszukiwania, mianowicie w okręgu górniczym krakowskim, skonstatowanych odtąd wielkich zasobów węgla.

Ważną zmianę wprowadza statut, ograniczając mandat członków Rady górniczej na okres kadencji sejmowej (§. 4) i wprowadzając ewentualne powoływanie następcy po koniec wskazanego okresu; analogiczne postanowienie zawiera statut kraj. Rady naftowej, wydany przez c. k. Ministerstwo robót publicznych.

Wydział kraj. uprasza też Wysoki Sejm o upoważnienie do wprowadzenia go w życie;

b) Rezolucja I/a polecała Wydziałowi kraj., aby w drodze ankiety złożonej z interesentów kopalń węglowych oraz techników górniczych przy współudziale sfer poselskich, zastanowił się w najbliższym czasie nad możliwością współdziałania kraju, zwłaszcza w kierunku nabywania względnie zgłaszania na rzecz kraju wyłączności górniczych na węgiel, oraz nad sposobami zmierzającymi do rozpoczęcia przez kraj robót poszukiwawczych za węglem, tudzież (1/b) aby o ile wynik ankiety stwierdzi potrzebę czynnej akcji kraju wstawił począwszy od r. 1910 do budżetu krajowego odpowiednie na ten cel kredyty.

Rezolucję tę wywołało przekonanie sejmowej Komisji górniczej i Wydziału krajowego, przekonanie, które podziela z każdym dniem zwiększające się grono osób, że Galicya ma w zachodniej części kraju bardzo wielkie, stanowiące o przyszłości przemysłowego rozwoju całego kraju, zasoby węgla kamiennego, że te zasoby są bez przewyższenia niezwykle trudności do osiągnięcia i eksploatacji, chociaż prawnie przez fakt poszukiwań przejść muszą, że o ich posiadanie ubiegają się wielcy i mali, krajowi i zagraniczni przedsiębiorcy i spekulanci — i że krajowi grozi zabranie ich na własność prawie zmonopolizowanie przez skonsolidowane obcokrajowe (pruskie) przedsiębiorstwo. Zanim Wydział krajowy mógł zasięgnąć zdania ankiety co w tej niezmiernie ważnej kwestyi uczynić należy, zaszły nowe okoliczności, które stwierdziły obawy krajowców, a zakres obrad znacznie rozszerzyły. C. k. Rząd wniósł bowiem w d. 20. stycznia b. r. projekt noweli do obowiązującej od r. 1854 ustawy górniczej, w myśl której wszystkie złoża węgla kamiennego i brunatnego w monarchii, któreby do pewnego krótkiego terminu nie stały się w myśl obowiązujących ustaw własnością prywatną przedsiębiorców górnictwa, mają przejść na własność państwa i na wzór złóż soli stanowić zmonopolizowaną jego własność, z tą tylko różnicą, że ich eksploatacja przez prywatne przedsiębiorstwa byłaby dopuszczalną. Niezależnie od tej akcji Rządu wice zwołany przez Towarzystwo politechniczne we Lwowie na d. 12. stycznia b. r. żądał wdrożenia akcji rządowej celem unieważnienia wszystkich w celach spekulacji nabytych, a wymogom ustawy nie odpowiadających wyłączności górniczych, sanacji dla całego kraju groźnych stosunków.

Przeciw projektowi rządowemu, a szczególnie przeciw jego przejściowym postanowieniom podniesiono nietylko w Galicyi ale i w całej monarchii wiele za-

rzutów—tak, że JE. P. Minister dla Galicyi uznał za stosowne zaprosić przedstawicieli kraju, izb handlowych i fachowych związków na specjalną ankietę, która się odbyła w kwietniu b. r. w Wiedniu, a c. k. Rząd uznał potrzebę zmiany pierwotnego projektu i d. 10. maja b. r. wniósł drugi, zatrzymując jednak główną zasadę upaństwowienia nie stanowiących niczyją prywatną własność złóż węgla kamiennego. Przeciw tej zasadzie podniesiono w sferach naszego kraju myśl ukrajowienia tych zasobów—i w ten sposób ankietą zwołana przez Wydział krajowy w wykonaniu rezolucyi Wys. Sejmu na d. 14. i 15. maja b. r. do Krakowa, miała znacznie obszerniejsze niż pierwotnie zamierzano przedmiot do dyskusyi i uchwał. Kwestyonaryusz przedłożony ankiecie (all. 5) daje tego dowód.

Zadanie ankiety ułatwiła jednak znacznie jeszcze jedna okoliczność.

Wielu przedsiębiorców krajowych posiadających wyłączności górnicze, zobaczywszy, iż nowela do ustawy górniczej grozi im utratą praw nabytych, zwróciło się w ciągu m. lutego i marca b. r. do Dyrekcyi Banku krajowego we Lwowie z propozycją wspólniej akcyi celem ich obrony a zapewnienia krajowi posiadania zasobów węglowych. Bank krajowy, który już przed rokiem, w myśl uchwały Wys. Sejmu z d. 11. marca 1907 objął zarząd krajowym funduszem inwestycyjnym, przeznaczonym na poparcie rozwoju kraju na polu przemysłu, rolnictwa, górnictwa i handlu — przychylił się do uczynionych mu propozycji, i zawiązał z grupą 10 przedsiębiorców »galicyjskie towarzystwo wiertnicze«, z kapitałem 2,000.000 K. i siedzibą w Krakowie, którego przedmiotem są przedewszystkiem prace poszukiwawcze i górnicze w zakresie górnictwa węglowego, a w szczególności przeprowadzenie na terenie ściśle oznaczonym w §. 5. statutu w przeciągu najbliższych pięciu lat ośmiu do dziesięciu głębokich wierceń za węglem. Akcya kraju była więc rozpoczętą przed zebraniem się ankiety i jej uchwałami.

Z czterech posiedzeń, które ankietą odbyła w d. 14. i 15. maja b. r. nie ma jeszcze Wydział krajowy stenograficznego sprawozdania i nie może go przedłożyć Wys. Sejmowi; do rozporządzenia komisji sejmowej oddaje protokół obrad i poprawione już stenogramy. Przewodniczył ankiecie Członek Wydziału kraj. Dr. W. Jahl, zastępcą jego i referentem był profesor c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie L. Syroczyński; ze strony Rządu brał udział starszy radca górniczy Józef Bocheński. Z zaproszonych osób przybyli: ze sfer poselskich pp. Prof. Dr. Alfred Halban, Prezydent Dr. Juliusz Leo, Zygmunt Lewakowski, Józef Sare i Franciszek hr. Zamoyński, z grupy znawców: radca gór. Franciszek Bartonec, c. k. radca gór. Ferdynand Jastrzębski, prof. Dr. Julian Niedźwiedzki, inż. Roman Rieger, prof. Dr. Władysław Szajnocha i radca górnictwa poseł do Rady państwa, Jan Zarański; z grupy interesentów: Dr. Artur Benis, sekretarz Izby handlowej w Krakowie, dyr. kopalni w Brzeszczu Jan Drobniak, naczelnik filii Banku kraj. Stanisław Karłowski, inspektor gór. Hugo Kowarzyk, inż. gór. Dr. Stanisław Olszewski i dyr. kopalni w Sierszy Antoni Schimitzek.

Nieobecność swą usprawiedliwili prof. Dr. Antoni Górski i dyr. kopalni Kazimierz Szumski. Protokół spisał Dr. Tadeusz Brzeski, praktykant Wydziału kraj.

Samo przeglądnięcie pytań postawionych w ankiecie wskazuje, że 7 pierwszych miało na celu poinformowanie Wydziału kraj. i Wys. Sejmu o stanie kopalnictwa węgla kamiennego i brunatnego w Galicyi, i streszczało się w odpowiedzi na 8-me pytanie, że zasoby mamy wielkie i akcya kraju jest wskazana. Ma ona polegać (pytania 9—15) na nabywaniu wyłączności pól górniczych lub kopalni w krakowskiem zagłębiu węglowym, i w tem (pyt. 16) pomoc względnie współudziału c. k. Rządu domagać się należy i powinno. Co do tej pomocy, wyrażano specjalnie dwa życzenia, aby Wydział kraj. zażądał funduszków na wykonanie w porozumieniu z Rządem dwóch głębokich wierceń do 2.000 metrów w celach geologiczno-naukowych, i drugie, aby Wydział kraj. poczynił energiczne starania o utworzenie w kraju wyższego zakładu naukowego dla górnictwa lub przynajmniej o kreowanie wydziału górniczego w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie.

Niemniej ważną była dyskusya nad pyt. 17 — czy i jakie skutki względnie zmiany stosunków obecnie istniejących może wywołać projekt nowej ustawy górniczej, wniesiony przez c. k. Rząd i jakie należy w interesie kraju w obec tego pro-

jektu zająć stanowisko. Zasadzie upaństwowienia nie nadanych nikomu zasobów węgla przeciwstawiano w pierwszym rzędzie zasadę objęcia jej na rzecz kraju, a przepis ust. 3. §. 5. projektu noweli: »Die Aufsuchung und die Gewinnung von Kohlen, steht nur dem Staate zu. Der Minister für öffentliche Arbeiten kann die Aufsuchung und innerhalb der dem Staate verliehenen Kohlenfelder auch die Gewinnung von Kohlen auf Zeit und gegen Entgelt an andere Personen übertragen«, uważali wszyscy za bardzo szkodliwy, za zupełnie nie dopuszczalny. Przepis przejściowy §. 23, że »Nach Beginn der Wirksamkeit dieses Gesetzes ist eine Verleihung auf einen Kohlenaufschluss an Private (§. 12. a. B. G.) nur dann zulässig, wenn der Aufschluss in einem vor Beginn der Wirksamkeit dieses Gesetzes angemeldeten Freischurf erfolgt und innerhalb der vorgeschriebenen Frist nachgewiesen ist (§. 54, a. B. G.) Diese Frist endet für die nach dem 20. Januar 1909 angemeldeten Freischürfe mit dem Ablauf des dritten Monates, für die früher angemeldeten Freischürfe mit dem Ablauf des zehnten Jahres vom Beginn der Wirksamkeit des Gesetzes« — uważano również za zapoznający interes kraju, i żądano tu aby

I. od terminu w §. 23 ustanowionego były wyjęte wyłączności będące w bezpośrednim lub pośrednim posiadaniu kraju albo gmin ponad 100.000 mieszkańców, o ile udział tychże wynosi co najmniej 25% ;

II. od tego terminu również były wyjęte wyłączności, które przed wejściem w życie noweli znajdowały się w posiadaniu już istniejących kopalń, są w organicznym związku z istniejącymi polami górnictwami, i nadają się do przyszłego powiększenia tegoż. Z takich wyłączności należy w przeciągu 3 lat utworzyć pole rezerwowe. Wielkość pola rezerwowego nie może przekraczać 20 nowych pól górniczych (a 200 ha) i ma być w konkretnym wypadku dostosowane do indywidualnych warunków przedsiębiorstwa.

III. każdy szurfiarz obecny jest obowiązany w ciągu lat 3 od dnia wejścia w życie noweli wykonać w każdej wyłączności ewentualnie w każdym włocie głównym skomasowanych wyłączności prace poszukiwawcze w takim rozmiarze, jaki mu władza górnicza stosownie do obszaru jaki jego wyłączności zajmują przepisze. W razie niewykonania tych prac poszukiwawczych gasną jego prawa.

Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu (rez. 1/b), aby, o ile wynik ankiety stwierdzi potrzebę czynnej akcji kraju, wstawiał począwszy od r. 1910 do budżetu krajowego odpowiednie na ten cel kredyty. Uchwały ankiety stwierdziły wprawdzie potrzebę akcji kraju, ale Wydział kraj. mniema że do tej akcji przystąpić i ją prowadzić, na razie przynajmniej, można bez specjalnych kredytów. Kredyty mogły być potrzebne dla nabywania wyłączności górniczych i prowadzenia poszukiwań, ale temu czyni zadość galic. Towarzystwo wiertnicze, posiadające 6860 wyłączności, którego spółnikami są wybitni inżynierowie górniczy, i przystępujące właśnie do kilku wierceń, dla których preliminuje 1000 metrów głębokości ; mogły być potrzebne dla nabycia istniejącej kopalni lub kompleksu pól górniczych, ale rokowania prowadzone przez Wydział kraj. z jedną z firm zagranicznych zostały po zasięgnięciu opinii 3 kompetentnych znawców zaniechane ; mogą być potrzebne narazie dla wykonania naukowego wiercenia do 2.000 m. głębokości, ale na to trzeba uprzedniego porozumienia z c. k. Rządem, który rozpoczął wiercenia głębokie w Rzeszotarach, i przed powzięciem decyzji zechce poznać wyniki wierceń tak swoich jak galicyjskiego Towarzystwa wiertniczego.

Dla tych powodów mniema Wydział krajowy że żądanie kredytów nie było potrzebne ; inne zaś uchwały ankiety nie obciążają funduszu krajowego i Wydział kraj., solidaryzując się w zupełności z ich treścią t. j. z żądaniem uzupełnienia wyższej nauki górnictwa w Galicyi wydziałem górniczo-hutniczym we Lwowie, i przedstawieniem c. k. Rządowi jak dalece niestosownemi, żeby nie powiedzieć krzywdzącymi dla naszego kraju są pewne postanowienia projektowanej noweli górniczej, przedkłada Wys. Sejmowi odpowiednie w tej materii wnioski.

c) Rezolucjami ad 7 i 8 polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, aby w drodze ankiety przy współudziale przemysłowców naftowych zastanowił się nad zmianami względnie uzupełnieniem tych ustępów kraj. ustawy naftowej z dnia 22. marca 1908, które zawierają postanowienia co do formy ułożenia prawnych stosun-

ków kilku współuczestników pola naftowego — tudzież aby tej ankiecie poddał myśl reorganizacji kraj. stacyi doświadczalnej dla produktów naftowych, a o jej wynikach zdał sprawę na najbliższej sesyi sejmowej.

Posiedzenie ankiety odbyło się w dniu 29. lipca b. r. pod przewodnictwem członka Wydziału kraj. Dr. Jahla, przy udziale c. k. radcy dworu Dr. E. Riela, delegowanego przez c. k. Ministerstwo robót publicznych, c. k. radcy Namiestnictwa Adama Gubatty i zaproszonych członków Dr. R. Battagli, posła do Rady państwa, Dr. Wojciecha Dziedzica, adwokata we Lwowie, dyr. Kazimierza Gąsiorowskiego, posła do Rady państwa Dr. H. Kolischera, posła do Sejmu Z. Lewakowskiego, profesorów politechniki we Lwowie Br. Pawlewskiego i L. Syroczyńskiego, właściciela kopalni nafty M. Samuelego, kierownika kopalni nafty Wila Sulimirskiego, inżyniera Wacława Wolskiego i posła na Sejm Fr. hr. Zamoyskiego.

Nieobecność swą usprawiedliwili: poseł Aug. Gorayski, zastępca członka Wydziału kraj., poseł Józef Hanczakowski, prof. Dr. A. Halban, poseł Wł. Długosz, dyrektor Dr. J. K. Steczkowski, właściciel kopalni Schutzmann, dyrektor L. Wasserberger, prof. R. Załoziecki i radca górniczy poseł I. Zarański. Protokół obrad który jest do dyspozycji Wys. Sejmu spisał praktykant Wydziału kraj. Dr. Tadeusz Brzeski, a Wydział krajowy wychodząc z zapaływania że stosunki naszego przemysłu naftowego dotąd się nie ustaliły i mimo doznanej już opieki c. k. Rządu i kraju ciągłej dalszej pieczy i pomocy czynników publicznych wymagają, do dwóch wyżej wymienionych kwestyi poddał pod obrady ankiety i trzecią: czy i jakie dla sanacji stosunków przemysłu naftowego należałoby przedsięwziąć środki zaradcze w kierunku bądźto ustawodawczym, bądźto ekonomicznym, bądźto policyjno-górnicy.

Nad tym trzecim punktem obejmując poniekąd i pierwszy, toczyła się głównie dyskusya. Przyznano że mimo swych zalet ustawa naftowa z r. 1908 nie odpowiada wszystkim wymogom wielkiego przemysłu, a mianowicie dopuszcza zbyt małych kopalń nafty i wosku ziemnego, ustanowiwszy ich minimalne rozmiary na 12.000 m², resp. 30.000 m² i pozwalając na zbyt blizkie sąsiedztwo otworów wiertniczych. Ważniejszą ekonomicznie a pożądaną zmianę ustawy byłoby według opinii Dr. Kolischera postanowienie o utworzenie w tym przemyśle przymusowych spółek (Zwangsgenossenschaft), tak aby należenie do nich było nieodłącznym warunkiem otrzymania od władz górniczych prawa eksploatacyi terenów naftowych; tym sposobem zatamowałoby się skutecznie hiperprodukcję surowca ropy, która jest tak samo u nas jak w Rosyi, Azji i Ameryce, i dla której zbytu stworzyć nie umiano. Ten środek jednak (zdaniem dyr. Gąsiorowskiego, inż. Wolskiego, posła Zamoyskiego i in.) natrafi na wiele opozycji, i można by się zadowolić na razie nowelą wprowadzającą niepodzielność uprawnień naftowych, lub znacznie ograniczającą dzisiejszą ich podzielność. Obok tego musi się szukać innej formy spółnictwa odpowiadającej odmiennym od stowarzyszeń przemysłowych i handlowych warunkom stowarzyszeń zakładanych w celu eksploatacyi nafty. Po przemówieniu Dr. Dziedzica, który podniósł jurydyczne wątpliwości przeciw wprowadzeniu w życie ograniczeń podzielności uprawnień naftowych, i przymusowej organizacyi producentów, i oświadczeń c. k. radcy dworu Riela że w Ministerstwie robót publicznych już się zastanawiają nad zmianą ustawy naftowej w kierunku przez dyskusję wskazanym, postanowiono przekazać obie sprawy t. j. tak projekt reorganizacyi kraj. stacyi doświadczalnej dla produktów naftowych, jak i projekt zmiany ustawy naftowej z r. 1908 podkomitetowi, którym się poleca, by na mającym być zwołanym następnem posiedzeniu wnioski swe ankiecie przedłożyli.

Do podkomitetu dla reorganizacyi stacyi naftowej wybrano dyrektora Gąsiorowskiego, inż. Wolskiego, Dr. Pilata i profesorów Syroczyńskiego, Pawlewskiego, Załozieckiego; do drugiego dla zmian ustawy naftowej wybrano z prawem kooptacyi Dr. Goldhammera, Dr. Dziedzica i hr. Zamoyskiego.

Uchwalono nadto prosić Wydział kraj. by zasiągnął opinii c. k. Rządu co do proponowanych w ustawie naftowej zmian, a szczególnie co do rozmiarów kopalń, odległości otworów wiertniczych od granic kopalń, co do stosowania przepisów §. 16 ustawy naftowej z r. 1884 — sprawy formy spółek naftowych i przymusowego związku producentów. Wykonanie tych uchwał jest w toku.

Wydział krajowy nie może zdać sprawy z wykonania rezolucji Wys. Sejmu wzywających c. k. Rząd do opracowania zmian ustaw podatkowych (p. 9. i 10) i wykonanie przepisów cłowych (p. 1.). Są one przedmiotem badań władz centralnych.

Na rezolucję (p. 11.) dotyczącą ułatwień transportu produktów naftowych kolejną żelazną na przestrzeni z Borysławia do Stryja i do Chyrowa, otrzymał Wydział krajowy odpowiedź c. k. Namiestnictwa we Lwowie z dnia 20. kwietnia b. r. L. 6428/pr. C. k. Ministerstwo kolei żelaznych już w roku zeszłym zarządziło rozszerzenie stacji w Borysławiu, Drohobyczu i Stryju, i urządziło czterech wymijalni na linii Borysław-Drohobycz-Chyrow. Potrzeby budowy drugiego toru c. k. Ministerstwo nie widzi, bo przez włączenie wymijalni Dereżyce i wybudowanie tamże drugiego toru, zdolność komunikacyjna linii Drohobycz-Borysław znacznie się podniosła.

IV. Krajowe zbiorniki na ropę w Popielach.

Budowa krajowych zbiorników na ropę w Popielach, prowadzona przez Galicyjskie Towarzystwo magazynowe dla produktów naftowych we Lwowie, została obecnie już ukończoną w całości. Przedstawiony nam przez Towarzystwo rachunek kosztów budowy z dniem 30. czerwca b. r. wynosił 1,658.421 K 11 h. a ponieważ niezapłacone reszty należności za poszczególne roboty oraz roboty w lipcu i sierpniu br. dokonane, wymagają wydatku około 30.000 K, cały ostateczny rachunek budowy zamknie się kwotą 1,688.421 K 11 hal. Kollaudacya całej budowy i ostateczne zamknięcie rachunków budowy nastąpi w wrześniu b. r., z czego w przyszłorocznem sprawozdaniu zdamy Wysokiemu Sejmowi szczegółową relację.

Kwota powyższa miała być pokrytą z pożyczki komunalnej, którą Wydział krajowy miał zaciągnąć w Banku krajowym pierwotnie w kwocie 1,500.000 K na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z 23. września 1907, a następnie wobec zwiększających się ponad pierwotny kosztorys kosztów budowy, w kwocie podwyższonej do 1,800.000 K na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z 2. listopada 1908. Obie powyższe uchwały nie otrzymały dotąd mimo przypomnień z naszej strony Najwyższej sankcyi i nie mogą tedy skorzystać z powyższych uchwał i zaciągnąć odpowiednią pożyczkę, zmuszony był Wydział krajowy pokryć cały powyższy wydatek 4% pożyczką w własnych funduszach. Odsetki te na rok 1908 od sum zaliczanych Towarzystwu magazynowemu na budowę wyniosły sumę 38.949 K 56 h., a w roku 1909 wyniosą około 50.000 K, które to wydatki należy oczywiście doliczyć do kosztów budowy do kwoty łącznej 1,777.370 K 67 h. i taką pożyczkę należałoby właściwie zaciągnąć, przyjmując, że najpóźniej z końcem b. r. sankcyja powyższych uchwał nadejdzie.

Do definitywnego zaciągnięcia przypadnie pożyczka znacznie niższa; do dyspozycji bowiem zostanie cały tegoroczny kredyt na amortyzację pożyczki w kwocie 160.650 K, oszczędności na kosztach administracji około 30.000 K, wreszcie dochody wyższe od preliminowanych o przeszło 100.000 K razem więc gotówka około 300.000 K. Prowizoryczne bowiem zamknięcie rachunku z administracji przez Towarzystwo magazynowe za I. półrocze roku 1909 wykazało w dochodach 180.000 K, w wydatkach 32.000 K; czysty zysk tedy za I. półrocze b. r. wykazuje kwotę 148.000 K czyli za cały rok kwota 300.000 K.

Potrącając tedy tę sumę od wyżej wykazanej 1,777.370 K 67 h., otrzymamy kwotę 1,487.370 K 67 h., czyli okragło 1,500.000 K, którą Wydział krajowy uzyska z pożyczki komunalnej na podstawie powyżej cytowanej uchwały Wysokiego Sejmu zaciągnąć się mającej.

Preliminarz utrzymania zbiorników w r. 1910 przedstawia się następująco:

W y d a t k i:

1. Czynsz za grunt	8.600 K
2. Urzędnik w Borysławiu	6.000 „
3. Pomocnik biurowy	2.160 „
4. Dozorca placowy	2.760 „
5. Przygodna pomoc	1.200 „
6. Stóże	4.800 „
7. Przyczynienie się do płac urzędników Towarzystwa	5.000 „
8. Lokal w Borysławiu z opałem i światłem	1.000 „
9. Posługa kancelaryjna tamże	360 „
10. Przybory kancelaryjne	600 „
11. Lokal we Lwowie ze światłem i opałem	1.600 „
12. Przybory kancelaryjne we Lwowie	300 „
13. Odtłaczania do cystern	4.000 „
14. Czynsz za grunt pod rurociągi	600 „
15. Utrzymanie dróg	500 „
16. Konserwacja	1.000 „
17. Asekuracja ropy	15.090 „
12. Asekuracja urzędników, robotników, zbiorników tłoczeni i budynków	14.249 „
19. Poczta, telegramy, telefon	1.000 „
Razem	70.729 K

D o c h o d y:

1. Magazynowanie 5.000 cystern po 36 K	180.000 K
2. Zwrot asekuracji	18.000 „
3. Drobne dochody	1.000 „
4. Nadwyżka z manca	15.000 „
Razem	214.000 K

Z porównania tych dwu sum okazuje się nadwyżka dochodów w kwocie 143.271 K, która służyć będzie na amortyzację powyższej pożyczki 1,500.000 K.

Preliminarz powyższy na r. 1910 wykazuje w porównaniu z budżetem zbiorników na rok 1909 dwie różnice; i wydatki i dochody preliminarzu Wydział krajowy niższe, niż były preliminarzowane na rok bieżący: wydatki w kwocie 70.729 K wobec 102.129 preliminarzowanych na rok 1909, dochody zaś w kwocie 214.000 K wobec preliminarzowanej na ten cel na rok 1909 kwoty 272.875 K. Przyjęcie mniejszych wydatków na r. 1910 ma swoje wytłomaczenie nie tylko w tem, że administracja zbiornikami już w zupełności gotowymi mniej musi kosztować niż administracja w roku budowy, ale także w tem, że Dyrekcya Towarzystwa magazynowego z godną uznania oszczędnością stara się, a prowadząc od lat swe własne zbiorniki, także jest w możności oszczędzić funduszowi krajowemu wszelkich niekoniecznych wydatków. Tem się też tłomaczy, że Wydział krajowy mógł na podstawie rachunków dotychczasowej administracji zbiorników przyjąć na rok 1910 na wydatki kwotę o przeszło 30.000 K mniejszą niż w r. 1909.

Jednakowoż także i dochody z zbiorników musiał Wydział krajowy przyjąć niższe, niż w roku bieżącym a to z tego powodu, że w najbliższej przyszłości ilość zbiorników na ropę skutkiem pomocy państwa znacznie się znów zwiększy. Oprócz bowiem zbiorników na 60.000 cystern ropy przez państwo już ufundowanych, postanowioną została budowa drugiej seryi zbiorników tak, że może jeszcze

z końcem b. r. a w każdym razie z początkiem r. 1910 przybędzie naszej ropie zbiorników państwowych, oprócz powyższych 60.000 cystern, jeszcze na 54.000 cystern, obok prawdopodobnie znacznej liczby zbiorników prywatnych osób i Towarzystw. Popyt tedy za miejscem w krajowych zbiornikach popielskich prawdopodobnie znacznie się zmniejszyć musi, toteż z tego względu przyjął Wydział krajowy w powyższym preliminarzu dochód na rok 1910 od 5.000 cystern, kiedy na r. 1909 prelinowano dochód od 6.000 cystern. Obliczenie to oczywiście bardzo jest chwiejne, lecz innem być nie może ze względu na przewidzieć się nie dającą wydajność produkcji w roku przyszłym, wielkość zapasów pozostałych, cenę targową ropy i z tem się łączący mniejszy lub większy zbyt ropy, co wszystko oczywiście dodatnio lub ujemnie musi się odbić w dochodach zbiorników popielskich. Z tych tedy względów trzymał się Wydział krajowy obliczenia niekorzystniejszego dla zbiorników, ale ostrożnego i wstawił do preliminarza dochód tylko od 5.000 cystern.

Uchwałą z 2. listopada 1908 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu zawrzeć umowę administracyi lub dzierżawy z krajowym Związkiem producentów ropy we Lwowie w miejsce obecnej umowy z Towarzystwem magazynowem. W wykonaniu tej uchwały wszczął Wydział krajowy pertraktacye z Związkiem, decydując zasadniczo, że umowa ta będzie kontraktem o administracyę i zasadniczo ma odpowiadać dotychczasowemu kontraktowi z Towarzystwem magazynowem. Pertraktacye te dotychczas nie doprowadziły do ostatecznego przyjęcia przez Związek warunków Wydziału krajowego. Zresztą przed ukończeniem budowy przez Towarzystwo magazynowe nie było możliwe oddanie Związkowi administracyi zbiorników: po przeprowadzeniu kollaudacyi w wrześniu b. r., zamknięciu ostatecznem rachunków budowy i udzieleniu absolutoryum Towarzystwu magazynowemu, obejmie po osiągnięciu zupełnego porozumienia Związek producentów administracyę zbiorników na użytek swych członków. Z tego względu cofnął Wydział krajowy pismem z dnia 7. listopada 1908 LW. 115.650/08 swe pierwotne żądanie wniesione do Ministerstwa handlu o przyznanie popielskim zbiornikom charakteru domów składowych publicznych. W ten sposób wykonał Wydział krajowy uchwałę Wysokiego Sejmu z 2. listopada 1908 postanawiającą, że zbiorniki te nie mają być publiczne.

* * *

W myśl niniejszego sprawozdania i powołując się na potrzeby wyszczególnione w sprawozdaniu o preliminarzu budżetu krajowego na rok 1910 w rub. XI. rozchodów i dochodów. LW. 32.605/909 Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności górniczych w ciągu roku 1908 i połowy r. 1909, tudzież nowy statut dla krajowej Rady górniczej Sejm przyjmuje do wiadomości.
2. W rub. XI. budżetu krajowego na rok 1910 przeznacza się:

w poz. 1. na badanie kraju w celu zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania	6.000 K
w poz. 2/b. na utrzymanie szkoły górniczej w Dąbrowie	3.000 K
3. Poleca się Wydziałowi krajowemu
 - a) aby, skoro tylko c. k. Rząd przychylił się do przedłożonego projektu zmiany statutu, przystąpił do zreorganizowania krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borystawiu, i postawieni dla niej odpowiedniego budynku;
 - b) aby w najkrótszym czasie zreorganizował krajową stacyę doświadczalną dla produktów naftowych. i u c. k. Rządu uzyskał dla niej większą subwencyę tudzież prawo publiczności;
 - c) aby przyspieszył starania o postawienie budynku dla krajowego zakładu geologicznego i krajowej stacyi naftowej i ceramicznej, tudzież zorganizował ten zakład krajowy.

4. Sejm, ponawiając rezulucyę z dnia 13. lutego 1894, wzywa c. k. Rząd, aby w najkrótszym czasie urządził w c. k. Szkole politechnicznej górniczo-hutniczy wydział.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

St. Badeni, w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Władysław Jahl, w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu za rok szkolny 1908—9.

Na rok szkolny zgłosiło się 25 kandydatów, z których 13 przyjęto na podstawie przedłożonych świadectw szkolnych, wykazujących kwalifikacje wymagane §. 14. statutu szkoły, a 12 na podstawie złożonego egzaminu.

Czterech zostało z listy uczni wykreślonych.

W ciągu roku wystąpili:

- a) z kursu wiertniczego: Gustaw Raczka i Adam Steczkowski.
- b) z kursu przygotowawczego: Władysław Brzozowski, Stanisław Lewiński i Włodzimierz Szeremeta.

Ogółem uczęszczało zatem:

- a) na kurs fachowy wiertniczy 13 uczni,
- b) na kurs fachowy górniczy 2 uczni,
- c) na kurs przygotowawczy 1 uczeń.

Nazwiska tych uczni, jako ich wiek, miejscowość urodzenia i religia uwidocznione są na załączonej tabeli A.

W internacie szkolnym mieszkało 10 uczni.

Stypendyum Wydziału krajowego pobierało 4 uczni po 20, a 10 po 17 koron miesięcznie.

Naukę, którą rozpoczęto na wszystkich kursach dnia 1. października 1908, udzielali:

- a) na kursie fachowym wiertniczym nauczyciel szkoły inżynier Kazimierz Miński,
- b) na kursie fachowym górniczym nauczyciel szkoły inżynier Kazimierz Broniowski,
- c) na kursie przygotowawczym nauczyciel szkoły inżynier Kazimierz Miński i nauczyciele pomocniczy a mianowicie w pierwszych dwóch miesiącach August Kotkowski, dawniejszy słuchacz c.k. Politechniki we Lwowie, w następnych zaś inżynier Mieczysław Szydłowski.

Pierwszej pomocy w nieszczęśliwych wypadkach uczył Dr. Maksymilian Kapellner, lekarz Kasy chorych w Borysławiu.

W ciągu roku zwiedzali uczniowie pod kierownictwem nauczycieli salinę rządową w Drohobycz, miejscowe kopalnie nafty i wosku, fabryki narzędzi wiertniczych, rafinerie nafty, budowy zbiorników na ropę, oraz byli obecni przy akcyach ratunkowych w czasie pożarów kopalń.

Egzamin roczny odbył się w dniach 26., 27. i 28. lipca 1909 r. wobec komisji w skład której wchodził:

przewodniczący Kuratoryi szkoły pan profesor Syroczyński,
członek Kuratoryi szkoły pan Leonard Wisniewski,
członek Kuratoryi szkoły pan radca Przetocki,
naczelnik c. k. Urzędu górniczego pan Dr. Midowicz i
dyrektor szkoły pan Kazimierz Szumski,

Przy egzaminie był także obecnym delegat c. k. Starostwa górniczego w Krakowie pan nadradca Bocheński

Do egzaminu zgłosiło się 16 uczniów, którzy w bieżącym roku byli także egzaminowani z nauki o pierwszej pomocy w nieszczęśliwych wypadkach.

Szkoła prenumerowała następujące czasopisma:

Przegląd techniczny, Warszawa,

Nafta, Lwów,

Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen, Wiedeń,

Zeitschrift für Berg- Hütten- und Salinenwesen, Berlin i

Rohöl-Zeitung, Wiedeń.

C. k. Ministerstwo rolnictwa przysłało swe roczniki wykazów statystycznych.

Borysław, dnia 29. lipca 1909.

Dyrekcya krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu.

Szumski, w. r.

W y k a z

uczni krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borystawiu za rok szkolny 1908—9, sporządzony według 4 klas wieku, stosownie do rozporządzenia c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 18. kwietnia 1905 l. 2459/167 i 8. maja 1906 l. 13.595/1.481.

Imię i nazwisko	Klasa wieku	Religia	Miejscowość urodzenia	Kurs fachowy
Csádek Wiktor	II. klasa od 20 do 25 lat	rzym. kat.	Drohobycz Galicya	wiertniczy
Guzera Henryk	"	"	Kielce Król. Polskie	"
Heretyk Fryderyk	"	"	Kraków Galicya	"
Krochmal Jan	"	"	Biała Galicya	"
Lisikiewicz Jan	"	"	Wolica grzymał. Galicya	"
Motyl Józef	"	"	Podgórze Galicya	"
Świetnicki Maryan	"	"	Krosno Galicya	"
Wykowski Szczepan	"	"	Biechów Król. Polskie	"
Hryniewski Tomasz	"	"	Teleńce Król. Polskie	górnicy
Wasilewski Zygmunt	"	"	Kraków Galicya	"
Jusis Józef	III. klasa od 25 do 30 lat	"	Wilno Litwa	przygotow.
Dudek Stanisław	"	"	Znierzyniec W. Ks. Poznań.	wiertniczy
Stiasny Władysław	"	"	Kraków Galicya	"
Dec Franciszek	IV. klasa od 30 lat wyżej	"	Grębów Galicya	"
Kozak Teodor	"	"	Hurnie Galicya	"
Żyłowski Stanisław	"	"	Throwice Galicya	"

Borysław, dnia 29. lipca 1909 r.

Dyrekcya krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu.

Szumski, w. r.

Sprawozdanie

z czynności krajowej stacyi doświadczalnej dla przemysłu naftowego za czas od 1. września 1907 do 1. września 1908.

Z powodu wypowiedzenia lokalu stacyi doświadczalnej przez Rektorat c. k. Szkoły politechnicznej we wrześniu 1906 musiała stacya ustąpić z gmachu laboratorium chemicznego z końcem lipca 1907. Nie mając innego odpowiedniego pomieszczenia i przewidując trudności jakie adaptacya i wynajęcie prywatnego mieszkania na cele laboratoryjne w domu czynszowym napotkaćby musiało, ofiarowałem dla stacyi doświadczalnej tymczasowo lokal na pierwszym piętrze mego własnego domu przy ul. Krzyżowej l. 39 za miernym rocznym czynszem. Wydział krajowy przychylił się do mojej propozycyi i z końcem lipca została stacya przeprowadzoną do wyżej wymienionego domu, w którym równocześnie zarządziłem odpowiednie dla celów laboratoryjnych adaptacje częściowo na koszt Wydziału krajowego, częściowo na mój własny.

Te roboty i uporządkowanie stacyi zajęły dwa miesiące czasu, sierpień i wrzesień tak, że w październiku stacya mogła rozpocząć swoje normalne czynności. Czasu się przez to nie straciło, bo te dwa miesiące sierpień i wrzesień są dla stacyi miesiącami feryalnymi, w których czynności mogą być według statutu przerwane.

W miesiącu wrześniu odbył się III. międzynarodowy kongres naftowy, w którym zarówno personal stacyi, t. j. kierownik i asystent jako też i stacya swojemi pracami wybitny wzięty udział. Z ramienia stacyi wystawiliśmy zbiór różnych gatunków rop galicyjskich i wosków ziemnych z broszurką kierownika po polsku i niemiecku p. t. Nafta i wosk ziemny, krótki i popularny opis występowania, dobywania, przeróbki etc. i duży grafikon, ilustrujący w nowy sposób skład frakcyjny 23 gatunków najważniejszych rop galicyjskich, również braliśmy udział w pracach przygotowawczych dla kongresu i dla połączonej z nim wystawy specjalnej w Bukareszcie. Kierownik stacyi, jako wiceprezes i delegat komitetu galicyjskiego, miał częściowo do spełnienia także obowiązki reprezentacyjne a w sekcyi II-giej technologicznej kongresu także obowiązki przewodniczącego. W tej sekcyi wygłosił także odczyt p. t. »O optycznych własnościach rop galicyjskich w związku z pochodzeniem«, jako rezultat wspólnej z asystantem Dr. Klarfeldem pracy.

Przez przeprowadzenie stacyi do domu prywatnego nie ucierpiała jej czynność w niczem, przeciwnie można skonstatować, że w roku sprawozdawczym wzrosła się ilość i jakość zajęć obowiązkowych do tego stopnia w porównaniu do lat ubiegłych, że na czysto naukowe prace, to jest takie, które z inicjatywy własnej wychodziły, mało czasu zostawało. Interesenci przyzwyczaili się do nowego pomie-

szczenia stacyi szybko i w ciągu roku już wprost tutaj się udawali a kierownik miał pewną dogodność, bo w każdej wolnej porze mógł ze stacyi korzystać, mieszka-
jąc w tym samym domu.

Obok analiz w ściślejszym słowa znaczeniu zajęta była stacya w roku spra-
wozdawczym specjalnymi badaniami, wykonanemi na żądanie stron. Badania te były
głównie skierowane w kierunku zastosowania ropy do celów opałowych i w tym
kierunku przeprowadzone były przez wynalazców nowych sposobów opalania w sta-
cyi bardzo sumienne próby, które doprowadziły częstokroć do pomyślnych rezulta-
tów. W stacyi wypróbowywane i udoskonalone wynalazki, to jest aparaty do opalania
pieców pokojowych Panów: Budziszewskiego, Feigenbauma, Zimy i Krissa i sposób
fabrykacyi brykietów naftowych p. Dembińskiego. Ostatnia kwestya została dopiero
właściwie w stacyi rozwiązana, bo tutaj udało się dopiero otrzymywanie twardych
i nie rozpadających się brykietów z trocin drzewnych i ropy. Tak samo próbowano
wyrób brykiet torfowo-naftowych. Porady stacyi używał także p. Inż. Rodakowski
w sprawie opalania pieców kręgowych ropą. Liczne też próby musiały być prze-
prowadzane w stacyi w sprawie odbenzynowania ropy dla celów opałowych c. k.
kolei państwowych i na podstawie tych prób ułożono warunki dostawy ropалу, to
jest odbenzynowanej ropy dla opalania lokomotyw c. k. kolei państwowych. W ro-
kowaniach zarządu kolejowego z producentami ropy brał kierownik stacyi jako
rzeczoznawca udział.

W sumarycznem zestawieniu wykonano w stacyi następujące roboty:

1. Kompletnych analiz ropy	6
2. Oznaczeń zanieczyszczeń w ropach	10
3. Oznaczeń kalorymetrycznych rop	8
4. Analiz nafty	6
5. Analiz olejów smarowych	2
6. Analiz asfaltów	3
7. Analiz wazeliny	2
8. Analiz wapienia	4
9. Prób opalania	15
10. Prób czyszczenia oleju lnianego	3
11. Specjalnych badań	39
Razem	98

W tym partycypowali głównie interesenci galicyjscy 92, w 5 wypadkach z Niż-
szej Austrii a w 1 z Bukowiny. Główny kontyngent interesentów stanowili jak za-
wsze: producenci naftowi, towarzystwa naftowe, rafinerye i handlarze, z instytucyi
publicznych: c. k. Tow. gospodarskie we Lwowie i c. k. Dyrekcyja kolei państwowych
we Lwowie.

Praktykantów miała stacya naftowa w ciągu roku 2 a w szczególności p.
Budziszewskiego, ukończonego chemika, który przygotowywał się do egzaminu pań-
stwowego i p. Dembińskiego, który specjalnie kwestyą opałową się zajmował.
Wszystkie roboty w stacyi wykonywali kierownik i asystent stacyi.

Lwów, 30. sierpnia 1908.

Prof. Roman Załoziecki w. r.
kierownik stacyi.

Sprawozdanie

z czynności krajowej stacji doświadczalnej dla przemysłu naftowego za czas od 1. października 1908 do końca lipca 1909.

Przed wakacjami jeszcze opuścił p. Dr. Henryk Klarfeld, asystent stacji, zakład, a ponieważ zamianowanie jego zastępcy p. Knybla przeciągnęło się aż do połowy grudnia, przeto od października do grudnia pełniłem sam obowiązki asystenta. W tym czasie ukończyłem moje jeszcze przed wakacjami rozpoczęte prace nad brykietowaniem trocin drzewnych lub torfu za pomocą odpadków naftowych w celu otrzymania twardych brykiet ropno-trocinowych lub ropno-torfowych. Po dłuższych próbach udało mi się w zupełności zamierzony cel osiągnąć i otrzymać produkta o dowolnej ilości ropy, zatem i dowolnej sile opałowej (6.000—8.000 kaloryi), które pod każdym względem odpowiadały wymaganiom i posłużyły za podstawę do ulepszonych patentów panu Dembińskiemu Kalikstowi, pierwotnemu wynalazcy fabrykacji brykiet trocinowo-ropnych, pomysłanych początkowo w formie luźnych kul, przewanych »Roponem«.

Dużo czasu poświęcałem udoskonaleniu wynalezionemu przezemnie w spółce z panem Löwenherzem Emanuelem, palnika naftowego dla pieców pokojowych i kuchni. Po długich usiłowaniach, zmianach i ulepszeniach udało się nam w końcu skonstruować z żelaza i ogniotrwałej gliny aparat możliwie najprostszy, który bez żadnych widocznych wad zastosować się daje do opalania pieców pokojowych, kuchni a nawet kotłów parowych i innych palenisk. Szereg patentów wziętych na ten wynalazek w państwie i zagranicą ma zamiar zrealizować osobne Towarzystwo z ograniczoną poręką »Hermes« we Lwowie i od jesieni rozpocznie swoją działalność na większą skalę.

Oprócz tego własnego aparatu miałem sposobność wypróbowanie u siebie innych aparatów i wynalazków, mnożących się w ostatnich czasach w nadzwyczajny sposób, bo niska cena ropy i silna nadprodukcya takowej wywołały wszechstronne usiłowania dla nowego zbytu i zastosowania, które przedewszystkiem znalazły wyraz w dążeniach do opalania pieców pokojowych i kuchennych. Mimo jednak bardzo licznych pomysłów i różnorodnych konstrukcyi nie można uważać kwestyi tej za zupełnie rozwiązaną, bo każdy ze znanych i przezemnie wypróbowanych wynalazków przedstawia pewne ujemne strony, które wprowadzeniu tego rodzaju opalania stoją na przeszkodzie. Czy wynaleziony przezemnie i następnie udoskonalony aparat rozwiąże kwestyę opalania mieszkań ropą okażą starania Spółki pod względem praktycznym. Ze w ten sposób technicznie sprawa została rozwiązana zdaje się nie ulegać wątpliwości.

Z analiz wykonanych na zlecenie ston przypadało :

12 na ropę
10 na oleje smarowe
2 na oleje gazowe
5 na naftę
2 na minerały betoniczne
1 na wosk ziemny
1 na kwas siarkowy

Razem 33

Z zakresu badań i doświadczeń naukowych należy wymienić doświadczenia nad nowym sposobem wydzielenia parafiny z ropy za pomocą centryfugi. W krajowej stacji został wypracowany zupełnie nowy sposób i wypróbowany na małą skalę, to jest przy pomocy ręcznej centryfugi w każdym szczególe tak, że postanowiliśmy przystąpić do wypróbowania na wielką skalę. W tym celu uzyskaliśmy pomoc od fabryki »Brünn- Königsfelder Maschinenfabrik A. G., która dostarcza większej centryfugi i ze strony rafinerii nafty Towarzystwa »Petroleum Licht u. Kraftgesellschaft w Limanowie«, gdzie próby na większą skalę będą się odbywać. Do tych prób wszystko jest już przygotowanem i rozpoczną się na wakacje, w którym to celu asystent stacji udał się do Limanowej.

Oprócz tych ukończonych już doświadczeń rozpoczęto więcej teoretyczną pracę nad występywaniem i tworzeniem się ciał asfaltowych w ropach i prace te dały już pewne pomysły i zupełnie nowe rezultaty.

Intenzywniejsza w roku sprawozdawczym praca umożliwioną została przez zupełnie bezinteresowny współudział w pracach stacji ukończonego słuchacza politechniki p. Zielińskiego, który cały rok szkolny zajęty był w stacji.

Powodując się mandatem III. międzynarodowego Zjazdu naftowego w Bukareszcie, zorganizował kierownik austriacką sekcję przy ministerstwie handlu międzynarodowej komisji naftowej i jako delegat tejże a równocześnie referent generalny brał udział w pierwszym Zjeździe międzynarodowej Komisji naftowej w maju b. r. w Londynie, gdzie został wybrany przewodniczącym tejże Komisji. W rezultacie uchwał tej Komisji postanowiła Sekcja austriacka na swoim posiedzeniu d. 13, lipca wyposażyć dwa laboratoria w potrzebne środki naukowe celem przeprowadzenia porównawczych studyj nad ujednastajnieniem metod analitycznych, używanych do badania i oceny produktów naftowych. Z tych dwóch laboratoryj przeznaczono krajową stację dla produktów naftowych jako jedno z tych, w których te doświadczenia, preliminarne na razie na lat 3, mają być przeprowadzone.

Podając ten fakt do wiadomości, uważam za swój obowiązek zaznaczyć, że jest to wyszczególnienie, które nie tylko rozszerzy zakres stacji ale nada jej także większe znaczenie.

Lwów, dnia 20. lipca 1909.

Prof. Roman Zajączkowski w. r.
kierownik stacji.

STATUT

krajowej Rady górniczej.

§. 1.

Krajowa Rada górnicza jest organem doradczym Wydziału krajowego we wszystkich sprawach górnictwa i przemysłu górniczego — należących do zakresu działania krajowych władz autonomicznych.

§. 2.

Wszczęgólności zadaniem jest krajowej Rady górniczej:

- a) badanie stosunków górnictwa i przemysłu górniczego w kraju;
- b) czynienie względnie branie pod rozwagę wniosków i życzeń mających na celu podniesienie górnictwa i jego produkcji w kraju;
- c) wskazywanie środków służących do osiągnięcia tego celu;
- d) objawianie zdania co do ustaw i zarządzeń dotyczących górnictwa itp.

§. 3.

W skład krajowej Rady górniczej wchodzi:

- 1. Członek Wydziału krajowego, będący szefem departamentu, do którego sprawy górnicze należą — jako przewodniczący.
- 2. Referent fachowy dla spraw górniczych w Wydziale krajowym jako stały sekretarz krajowej Rady górniczej.
- 3. Dwunastu członków krajowej Rady górniczej przez Wydział krajowy mianowanych.

§. 4.

Mandaty członków przez Wydział krajowy mianowanych (§. 3. ust. 3) trwają przez czas kadencji sejmowej; przy rozpoczęciu nowej kadencji następuje zatem nowa nominacya, przyczem jednak ustępujący członkowie mogą być ponownie mianowani.

§. 5.

Krajowa Rada górnicza wybiera ze swego grona zastępcę przewodniczącego do przewodniczenia w posiedzeniach Rady w razie przeszkody stałego przewodniczącego (szef departamentu górniczego §. ust. 1).

§. 6.

Zwyczajne posiedzenia Rady odbywają się we Lwowie -- z reguły raz na rok, nadzwyczajne: ilekroć zażąda przewodniczący, lub co najmniej 6 członków Rady.

Posiedzenia Rady nie są publiczne.

§. 7.

Do ważności uchwał potrzebną jest obecność przewodniczącego i najmniej połowy członków.

Uchwały zapadają absolutną większością głosów -- w razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

§. 8.

Członek Rady górniczej, który nie wziął udziału w dwóch po sobie następujących posiedzeniach Rady i nieobecności swej należycie nie usprawiedliwił, przestaje być członkiem Rady.

W miejsce jego zamianuje Wydział krajowy innego członka na czas do końca kadencji.

§. 9.

Rada górnicza ma prawo wydzielać ze swego łona komisye do załatwiania pewnych czynności lub do opracowania poszczególnych spraw, w których następnie ma powziąć uchwały.

§. 10.

Rada może w razie potrzeby wniesć, ażeby Wydział krajowy powołał osoby z poza jej grona na delegatów lub korespondentów Rady, a względnie jako zuawców w sprawach specjalnych.

§. 11.

Przewodniczący Rady (§. 3. ust. 1.):

a) zwołuje zwyczajne i nadzwyczajne zebrania Rady, przewodniczy na jej posiedzeniach i kieruje ich obradami;

b) przydziela członkom do sprawozdania względnie opracowania sprawy mające być przedmiotem obrad;

c) czuwa, by uchwały Rady, opracowane przez nią opinie i wyrażone życzenia w właściwej drodze udzielone były Wydziałowi krajowemu.

§. 12.

Sekretarz Rady (§. 3. ust. 2.) prowadzi protokół posiedzeń Rady względnie komisji jest refentem wszystkich spraw, których przewodniczący lub Rada komu innemu nie przydzieli i wygotowuje wszystkie pisma z ramienia Rady wychodzące.

§. 13.

Członkowie Rady, o ile nie mieszkają we Lwowie, otrzymują w razie podróży odbytej w celu wzięcia udziału w zebraniach Rady względnie komisji:

a) diety w kwocie 10 koron za każdy dzień podróży i czynności;

b) tytułem zwrotu kosztów podróży za jazdy koleją żelazną, opłatę I. klasy i zwrot taks fiakierskich z dworca kolei do miasta i z powrotem a za podróż końmi 3 kor. za miryometer.

§. 14.

Te same prawa mają i znawcy lub delegaci a nadto mogą żądać zwrotu wszelkich wydatków, które ponieśli w gotowiźnie wskutek poleconych im przez Radę czynności.

Kwestyonaryusz

dla ankiety w sprawie węglowej, zwołanej przez Wydział krajowy wskutek polecenia Sejmu krajowego z dnia 19. października 1908, l. 2398.

1. Jakie mamy w kraju złoża węglowe, względnie jakie gatunki węgla brunatnego, a jakie węgla kamiennego (czarnego), a w szczególności czy wśród gatunków węgla kamiennego jest i węgiel koksujący?

2. W której części kraju gatunki te węgla się znajdują i jak daleko złoża ich sięgają?

3. Jaka jest grubość pokładów węglowych, w jakiej głębokości się ona znajduje i jakie ich następstwo?

4. Jaka jest wydajność tych złóż węglowych, jaka wartość kaloryczna i finansowa znajdującego się w nich węgla i jaka w ogóle rentowność ewentualnej ich eksploatacji?

5. Które z nich są dotąd jedynie tylko odkryte, a które już eksploatowane? Jaki w nich znajduje się węgiel — w jakiej grubości i głębokości i jakie są rozmiary, produkcja i rentowność tych już eksploatowanych kopalń?

6. Czy te istniejące kopalnie węgla czarnego (względnie i brunatnego) zaspakają potrzebę kraju — czy też i ile sprowadza się węgla obcego, skąd ten obcy węgiel pochodzi, oraz jaka jego jakość?

7. Czy więc należy dalsze zakładać i prowadzić kopalnie — a w danym razie czy mogą one liczyć także i na eksport, względnie czy tylko mają służyć celom krajowym i jakie to miałyby być te cele?

8. Czy zatem wogóle w kwestyi węglowej jest wskazana jaka akcja kraju i w czym ma akcja ta polegać — a w szczególności?

9. Czy skarb krajowy, względnie Wydział krajowy, jako jego zarządca, ma zgłaszać i nabywać wyłączności górnicze i bądź to je na swoje imię zatrzymywać, bądź też je innym odstępywać i w tym celu spółki szurfowe patronować lub brać w nich udział?

10. Czy w razie nabycia wyłączności ma kraj sam na swoją korzyść uskutecznić odkrywki i próbne czynić wiercenia, czy też tylko poprzestać na zatrzymaniu wyłączności i jaki cel byłby takiej akcji, zwłaszcza wobec przepisów ustawy nakazujących unieważnianie nieeksploatowanych wyłączności?

11. Jaki jest koszt próbnych wierceń i ile tych wierceń należy wykonać, aby zapewnić sobie teren potrzebny do należytego eksploataowania normalnej i rentującej się kopalni?

12. Czy winien kraj swoim kosztem wykonywać także próbne wiercenia i na rzecz i na życzenie właścicieli wyłączności, aby ich do zakładania kopalń zachęcać?

13. Czy w razie korzystnego wyniku próbnych wierceń i stwierdzonej obfitości węgla ma kraj sam zakładać kopalnie i sam je eksploatować na korzyść funduszu krajowego?

14. Ewentualnie czy jest także wskazaniem, ażeby kraj w razie nadarzającej się sposobności nabył bądź to nadane już miary górnicze, bądźto eksploatowane już kopalnie?

15. Jaki jest koszt założenia normalnej kopalni, a jaki jej administracyi i eksploatacyi i jaką może być rentowność inwestowanych w nią kapitałów? wreszcie jakiego potrzeba czasu zanim kopalnia w normalnych warunkach może przynosić dochód?

16. Czy w akcji węglowej kraju należy domagać się pomocy, względnie współudziału c. k. Rządu, i na czym ta akcja Rządu miałaby polegać?

17. Czy i jakie skutki, względnie zmiany stosunków obecnie istniejących wywołać i sprowadzić może projekt nowej ustawy górniczej na poprzedniej sesyi Rady państwa przez c. k. Rząd wniesiony, i jakie należy w interesie kraju wobec tego projektu zająć stanowisko, względnie jakich żądać zmian?

18. Ewentualne dalsze uwagi i wnioski p. znawcy.